

Toelichting standaardovereenkomst aanleg mountainbikeroute Staatsbosbeheer en Toelichting standaardovereenkomst beheer en onderhoud mountainbikeroute Staatsbosbeheer

Deze toelichting is bedoeld voor vrijwilligersorganisaties die met beheerteams en boswachters van Staatsbosbeheer afspraken willen vastleggen over aanleg en/of beheer en onderhoud van MTB-routes in terreinen van Staatsbosbeheer. In dit document tref je wat achtergronden aan van de ontwikkeling van de MTB-sport in Nederland en ontwikkeling van MTB-routes bij Staatsbosbeheer en de totstandkoming van de standaardovereenkomsten. Daarna volgt voor enkele artikelen uit de standaardovereenkomsten wat extra informatie en/of uitleg. Algemeen geldt dat specifieke aanvullende afspraken of afwijkingen van de standaardovereenkomsten in een bijlage of addendum kunnen worden toegevoegd. De artikelen zelf worden niet gewijzigd.

Aanleiding

In 2014 is Staatsbosbeheer overgegaan van een Rijksfinanciering naar een financiering door de provincies. Bij het decentraliseren van het natuurbeleid, is Staatsbosbeheer, net als andere terreinbeheerders, afhankelijk geworden van de SNL (Subsidieregeling Natuur en Landschap). De openstellingsbijdrage die aan de SNL is gekoppeld, is slechts bedoeld om de basisopenstelling te financieren (wandelen, fietsen en, in waterrijke gebieden, varen). Voorzieningen voor andere vormen van recreatie zoals paardrijden en mountainbiken (MTB-en) worden gezien als plusvoorzieningen waar andere vormen van financiering voor nodig zijn die niet binnen de SNL-regeling vallen.

Ontwikkeling van de MTB-sport

De MTB-sport is een relatief nieuwe vorm van buitensport in de bossen en natuurterreinen in Nederland. De populariteit van MTB-sport groeide vanaf de jaren negentig van de vorige eeuw snel. MTB-ers organiseerden zich vaak in lokale en regionale MTB-clubs of verenigingen en kennen daardoor een hoge organisatiegraad. In de beginjaren van de MTB-sport maakten de MTB-ers meestal gebruik van de voor fietsers opengestelde wegen en paden in de terreinen van Staatsbosbeheer. De laatste jaren neemt door de stijgende populariteit van outdoor recreatie (zoals de MTB-sport), de druk op deze multifunctionele wegen en paden steeds meer toe. Dit levert steeds meer conflicten tussen recreanten op en dit zet in sommige terreinen tevens de natuurwaarden onder druk.

Ontwikkeling bewegwijzerde MTB-routes in Nederland

Om deze toenemende recreatiedruk op te kunnen vangen zijn er in Nederland initiatieven genomen om speciale bewegwijzerde MTB-routes aan te leggen. Dit is vaak een combinatie van routes over multifunctionele wegen en paden door bossen en natuurterreinen en speciaal aangelegde MTB-paden, de zogenaamde singletracks. Vanaf het jaar 2000 biedt de website www.mtbroutes.nl een overzicht van alle MTB-routes verspreid over Nederland.

Standaardovereenkomst met NTFU

Als grootste terreinbeheerder van Nederland is het geen wonder dat ook in de terreinen van Staatsbosbeheer veel MTB-routes zijn aangelegd. Om uniforme afspraken en verantwoordelijkheden van de bij MTB-routes betrokken partijen goed en eenduidig vast te kunnen leggen is een standaardovereenkomst opgesteld. Staatsbosbeheer heeft met de Nederlandse Toer- en Fietsunie (NTFU) deze standaard opgesteld zodat expertise op gebied van de MTB-sport en standaarden in beheer en onderhoud van de natuur goed zijn geborgd. De NTFU ondersteunt en adviseert veel MTB-organisaties in Nederland. Na enkele jaren gebruik te hebben gemaakt van de standaardovereenkomst, hebben Staatsbosbeheer en NTFU in 2024 de standaardovereenkomst geëvalueerd en op enkele punten aangepast. De evaluatie heeft ertoe geleid dat de standaardovereenkomst is opgesplitst in twee verschillende overeenkomsten, namelijk een overeenkomst voor de aanleg van de route en een overeenkomst voor het onderhoud en beheer van de route. Indien de route al aanwezig is in het terrein van Staatsbosbeheer, dan behoeft enkel de overeenkomst voor beheer en onderhoud gesloten te worden. Indien de route nog zal moeten worden aangelegd, zullen beide overeenkomsten gesloten dienen

te worden. Na de aanleg van de route zijn de vrijwilligersorganisaties namelijk verplicht de route te beheren en te onderhouden. Deze beheer- en onderhoudsovereenkomst zal een looptijd hebben van maximaal 6 jaar. Na het einde van de overeenkomst kan worden bezien of het gewenst is een nieuwe overeenkomst met elkaar aan te gaan.

Uit de evaluatie bleek tevens dat de betekenis van sommige artikelen in de standaardovereenkomst in de praktijk niet altijd goed werden begrepen. Voor een aantal artikelen waar de meeste vragen over kwamen, is daarom een toelichting geschreven. De toelichting bij een artikel is bedoeld ter verduidelijking. Voor de uitvoering van de standaardovereenkomst blijven de artikelen leidend zoals ze in de overeenkomst staan beschreven.

Extra toelichting bij enkele artikelen uit de standaardovereenkomst beheer en onderhoud

- **Artikel 4 Nakoming**

Als de vrijwilligersorganisatie de gemaakte afspraken niet nakomt dan staat in dit artikel omschreven hoe Staatsbosbeheer dit (schriftelijk) aankaart bij de vrijwilligersorganisatie. Daarnaast staat in dit artikel beschreven hoe de kosten worden verhaald op de organisatie die in gebreke blijft. Ondanks dat deze bepaling heel zakelijk overkomt, is deze regeling soepeler dan de wettelijke regeling voor wanprestatie. Daarvoor is gekozen omdat Staatsbosbeheer begrip heeft voor het feit dat er wordt gewerkt met vrijwilligers. Voor de situatie dat Staatsbosbeheer afspraken niet nakomt, zal wel de wettelijke regeling voor wanprestatie van toepassing zijn. Hier wijken we in de overeenkomst niet van af.

- **Artikel 5 Aansprakelijkheid en verzekering**

Voor het aangaan van deze overeenkomst is het belangrijk dat de aansprakelijkheid voor schade aan Staatsbosbeheer, de vrijwilligersorganisatie en derden goed is geregeld. Om te kunnen bepalen wie verantwoordelijk en dus aansprakelijk is voor een ongeval of schade dien je altijd na te gaan of er sprake is van een schuldaansprakelijkheid of een risicoaansprakelijkheid. Dat bepaalt naar wie je kunt verwijzen om de schade te vergoeden. Bij een MTB-route kan er sprake zijn van beide soorten aansprakelijkheden.

Schuldaansprakelijkheid

Van schuldaansprakelijkheid wordt gesproken als je schade moet vergoeden aan iemand omdat je schuld hebt aan de veroorzaakte schade of dat deze schade je toe te rekenen is. Zo kan een vrijwilliger van Vrijwilligersorganisatie een hark of schep op de route laten liggen na het uitvoeren van onderhoudswerkzaamheden. Dit zou kunnen leiden tot een valpartij van een mountainbiker. In dit geval is er sprake van schuldaansprakelijkheid voor degene die de hark heeft laten liggen. Een gevaarlijke situatie die ontstaat door achterstallig onderhoud (zoals het laten ontstaan van diepe kuilen of gevaarlijke wortels op de route) is ook een voorbeeld van schuldaansprakelijkheid. Er rust immers de plicht op de vrijwilligers om de route zorgvuldig te onderhouden.

Risicoaansprakelijkheid

Bij risicoaansprakelijkheid komt de schade voor jouw rekening omdat je een bepaalde hoedanigheid hebt (zoals eigenaar van een dier of een opstal, wegbeheerder of werkgever). Het maakt dan niet uit of je schuld hebt aan het ontstaan van de schade. Het enkele feit dat je de eigenaar bent van een weg is voldoende voor aansprakelijkheid.

Dekking aansprakelijkheden

De vrijwilligersorganisatie (in de regel een stichting of vereniging) is op grond van de standaardovereenkomst verplicht om een verzekering af te sluiten voor haarzelf en haar vrijwilligers om de schuldaansprakelijkheid te dekken. De NTFU biedt een pakket verzekeringen aan voor Vrijwilligersorganisaties die bij haar zijn aangesloten, waaronder de WA-verzekering voor vrijwilligers. Een lidmaatschap van de NTFU is daarmee een bewijs van premiebetaling voor de verzekering. Als Vrijwilligersorganisatie dit via een andere weg dan de NTFU wil verzekeren moet ze op verzoek van Staatsbosbeheer een bewijs van premiebetaling kunnen overleggen.

In een MTB-route zijn soms voorzieningen aangebracht, zoals bruggen om een watergang over te steken of behendigheidsobjecten. Als deze voorzieningen schade veroorzaken, bijvoorbeeld door losse planken, dan is sprake van een geval van risicoaansprakelijkheid. Staatsbosbeheer is als eigenaar van de grond ook eigenaar van op de grond gebouwde bouwsels / opstallen. Deze aansprakelijkheid blijft altijd bij Staatsbosbeheer en kan niet via verzekeringen van derden worden afgedekt. Staatsbosbeheer is voor schade die wordt veroorzaakt door gebrekkige opstallen verzekerd. Juist omdat Staatsbosbeheer in de meeste gevallen aansprakelijk is voor voorzieningen in een MTB-route, is in de overeenkomst in artikel 12 neergelegd dat deze voorzieningen in principe niet mogen worden aangebracht (daarover later meer).

Lid 3 behoeft enige specifieke toelichting: Dit lid gaat over de situatie dat óf de vrijwilligersorganisatie óf Staatsbosbeheer schade veroorzaakt aan een ander, zoals bijvoorbeeld een mountainbiker (we noemen dit een derde). Bijvoorbeeld doordat er een gevaarlijk voorwerp op de route is blijven liggen waar een derde door gevallen is. Dit lid bepaald dat we verantwoordelijk zijn voor onze eigen handelingen. Staatsbosbeheer voor hetgeen zijn werknemers hebben gedaan en Vrijwilligersorganisatie voor wat haar vrijwilligers hebben gedaan. Op het moment dat er een aansprakelijkstelling verzonden wordt door een derde aan Staatsbosbeheer en/of de vrijwilligersorganisatie, laat de betrokken partij (degene die verantwoordelijkheid is voor de schade) aan de derde weten dat de andere partij hier niet bij betrokken hoeft te worden en de claim enkel behandeld zal worden door de verantwoordelijke partij. Voorbeeld: als de vrijwilligersorganisatie een schep heeft laten liggen en een derde heeft hierdoor schade opgelopen, dan laat de vrijwilligersorganisatie aan die derde weten dat Staatsbosbeheer niet betrokken hoeft te worden bij de claim. Dit heet vrijwaren. Uiteraard geldt het ook andersom. Partijen dienen elkaar hier wel over te informeren.

Artikel 12. Rechten en verplichtingen

Dit artikel noemt een aantal algemene afspraken waar vrijwilligersorganisaties zich aan moeten houden bij het in stand houden van een MTB-route op het grondgebied van Staatsbosbeheer.

Artikel 12.3 gaat in op het plaatsen van behendigheidsobjecten (Technical Trail Features, ofwel TTF's) zoals schansen en andere vergelijkbare constructies die in de bodem vastzitten. In juridische termen noemen we dit 'in de bodem verenigde objecten'. Voorbeelden hiervan zijn rockgardens, drop offs, skinnies, bermen en jumps. Wanneer daar sprake van is, dus wanneer er een opstal gebouwd wordt in de bodem van het grondgebied van Staatsbosbeheer, is er extra risico voor Staatsbosbeheer aangezien er risicoaansprakelijkheid geldt voor deze objecten (zie de toelichting bij artikel 5). Daar komt bij dat de TTF's op zichzelf ook een bepaalde mate van risico voor de mountainbiker met zich mee brengt. Het risico dat (onervaren) mountainbikers ongelukken krijgen op deze objecten is groot. Staatsbosbeheer kan en wil de risicoaansprakelijkheid als grondeigenaar voor deze TTF's niet dragen. Behendigheidsstrajecten zijn om die reden nooit toegestaan.

Objecten zoals bruggen en vlonders (dit zijn ook in de bodem verenigde objecten) in de route mogen evenmin op routes op het grondgebied van Staatsbosbeheer worden geplaatst tenzij ze nodig zijn om water of een modderig stuk over te steken. Als dat laatste het geval is, dan moet daarvoor vooraf toestemming door Staatsbosbeheer worden gegeven. Staatsbosbeheer moet bepalen of deze opstallen voldoen aan de veiligheidseisen die wij normaliter stellen als we deze opstallen zelf zouden plaatsen.

Artikel 12.3 vindt je ook terug in de standaardovereenkomst aanleg, maar dan in artikel 4 lid 7.

Artikel 16. Kosten

Artikel 16 lid 3 gaat over de kosten waarover Staatsbosbeheer met de vrijwilligersorganisatie nadere afspraken maakt. De kosten die in lid 1 en 2 van artikel 16 genoemd staan, zijn standaard voor rekening van de vrijwilligersorganisatie. Er bestaan echter meer kosten die door Staatsbosbeheer toegeschreven kunnen aan de vrijwilligersorganisatie. Hierover zal Staatsbosbeheer met de vrijwilligersorganisatie afspraken maken. Te denken valt aan: uurloonkosten voor afstemming en overleg, uurloonkosten voor aanpassen van communicatiemiddelen, uurloonkosten voor controle en inspecties in het veld, kosten

voor de boomveiligheid, kosten voor controle van uitvlaggen bij verleggen van de route, kosten voor ruimen stormhout, kosten voor ondersteuning bij ongelukken en calamiteiten.

Extra toelichting bij enkele artikelen uit de standaardovereenkomst aanleg

Artikel 3. Aanvraag vergunningen en toestemmingen & Artikel 4. Aanleg van de route

Naast het feit dat de vrijwilligersorganisatie een overeenkomst met Staatsbosbeheer dient te sluiten ten behoeve van de aanleg van de route op het grondgebied van Staatsbosbeheer, dient de vrijwilligersorganisatie ook zorg te dragen voor eventuele andere wettelijk voorgeschreven juridische documenten zijn aangevraagd en toegekend, zoals (publiekrechtelijke) vergunningen en toestemmingen.

In artikel 3 en 4 wordt geregeld in welke gevallen de vrijwilligersorganisatie de verkrijging van vergunningen en toestemmingen op eigen initiatief zal dienen te regelen en in welke gevallen Staatsbosbeheer daar graag over meedenkt. Van belang is dat wanneer de vrijwilligersorganisatie niet tijdig over de juiste documenten beschikt, de overeenkomst kan worden ontbonden door Staatsbosbeheer. Staatsbosbeheer biedt dan niet langer de mogelijkheid de route op het grondgebied aan te leggen. Daarbij dient rekening gehouden te worden met het feit dat een verkregen vergunning niet altijd een garantie is. Belanghebbenden kunnen bezwaar maken tegen een door de overheid verstrekte vergunning. Zolang er een procedure loopt, is een vergunning dus nog niet 'onherroepelijk' en kan er dus altijd nog iets wijzigen in de verkregen vergunning (of kan die vergunning zelfs ingetrokken worden). Zolang een vergunning nog niet onherroepelijk is, mag er niet gestart worden met de werkzaamheden voor het aanleggen van de route.

Zodra de vergunning wel onherroepelijk is, mag er bij de aanleg van de route niet afgeweken worden van de inhoud van die vergunning. Zowel de aard, bestemming, inrichting als de gedaante van de mountainbikeroute dienen conform de vergunning gerealiseerd te worden. Alle details van de werkzaamheden die niet in de vergunningen staan omschreven, zoals de keuze van het materiaal, de tijdsplanning, vereisen toestemming van Staatsbosbeheer.

Artikel 5. Kosten

Artikel 5 lid 3 gaat over de kosten waarover Staatsbosbeheer met de vrijwilligersorganisatie nadere afspraken maakt. De kosten die in lid 1 en 2 van artikel 5 genoemd staan, zijn standaard voor rekening van de vrijwilligersorganisatie. Er bestaan echter meer kosten die door Staatsbosbeheer toegeschreven kunnen aan de vrijwilligersorganisatie. Hierover zal Staatsbosbeheer met de vrijwilligersorganisatie afspraken maken. Te denken valt aan: uurloonkosten voor afstemming en overleg, uurloonkosten voor aanpassen van communicatiemiddelen, uurloonkosten voor het onbegaanbaar maken van illegale paden (plaatsen boomstammen), uurloonkosten voor controle en inspecties in het veld, kosten voor de boomveiligheid, kosten voor controle van uitvlaggen bij aanleg van de route, kosten voor ruimen stormhout, kosten voor ondersteuning bij ongelukken en calamiteiten.